

บทที่ ๓

ความเป็นมาของระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในประเทศไทย

ความนำ

ในสมัยโบราณการค้าต่างประเทศของไทย อยู่ในพระราชอำนาจของพระเจ้าแผ่นดินทั้งสิ้น โดยพระคลังสินค้าทำหน้าที่ติดต่อซื้อขายกับพ่อค้าชาวต่างประเทศที่เข้ามาทำการค้า เงินที่ใช้มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ คือ เงินพดด้วง เงินนี้ทำด้วยโลหะเงิน มีลักษณะกลมคล้ายหัวกระสุนปืน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าระบบการเงินของไทยในยุคนั้นใช้ระบบมาตรฐานเงิน (Silver Standard System) ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภายหลังจากได้มีการลงนามในสนธิสัญญาบาวริง (Bowring Treaty) กับประเทศอังกฤษ พ.ศ. ๒๓๙๘ แล้ว อาจกล่าวได้ว่าเป็นการสิ้นสุดพระราชอำนาจการผูกขาดค้าขายของพระเจ้าแผ่นดินนับแต่นั้นมา หลังจากนั้นได้มีการตั้งกรมศุลกากรขึ้นเพื่อทำหน้าที่เก็บภาษีอากรทั้งสินค้าขาเข้าและขาออก และประเทศไทยได้เริ่มดำเนินนโยบายการค้าอย่างอิสระเสรี

เมื่อการค้าต่างประเทศขยายตัวขึ้น การค้าภายในซึ่งเคยใช้เงินบาทหรือเงินพดด้วงก็ไม่พอใช้ จึงมีการนำเอาเหรียญต่างประเทศมาประทับตราแผ่นดิน เพื่อใช้หมุนเวียนในตลาดได้ เงินตราต่างประเทศที่นำมาประทับตราแผ่นดินแล้วใช้ค้าขายกับต่างประเทศ ได้แก่ เงินรูปีของอินเดีย ส่วนมากใช้ค้าขายกับพม่าทางภาคเหนือของไทย สำหรับทางใต้ใช้เงินเหรียญลาอูและเหรียญเม็กซิกันค้าขายกับมลายู โดยมีอัตราแลกเปลี่ยน ๕ บาทต่อ ๓ เหรียญลาอู หรือเหรียญเม็กซิกัน ในรัชกาลนี้ได้มีการตั้งโรงกษาปณ์และจัดพิมพ์ธนบัตรขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๐๖ แต่ไม่เป็นที่นิยมใช้

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การค้าต่างประเทศได้ขยายตัวขึ้นอีกหลายเท่า ธนาคารพาณิชย์สาขาต่างประเทศที่มีอยู่ ๓ แห่ง คือ ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ (พ.ศ. ๒๔๓๑) ธนาคารชาร์เตอร์แบงก์ (พ.ศ. ๒๔๓๗) และธนาคารแห่งอินโดจีน (พ.ศ. ๒๔๔๐) ได้มีการพิมพ์ธนบัตรออกใช้ แต่ปริมาณเงินหมุนเวียนยังน้อยอยู่ กล่าวคือ ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ ซึ่งเป็นเวลานานหลายปีนับจากที่มีการพิมพ์ธนบัตรออกมาใช้ แต่ปริมาณเงินในขณะนั้นมีเพียง ๓.๓ ล้านบาท^๑ และหมุนเวียนอยู่เฉพาะในกรุงเทพฯ เท่านั้น

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนสมัยก่อนและระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๑๓ เป็นต้นมา ราคาเนื้อเงิน (Silver) ในตลาดโลกได้ลดลงเป็นลำดับ เงินตราซึ่งผูกค่าไว้กับมาตรฐานเงินจึงเสื่อมค่าลงด้วย อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินปอนด์สเตอร์ลิง ซึ่งแต่เดิมอยู่ในอัตรา ๘ บาทต่อ ๑ ปอนด์ ได้เปลี่ยนเป็น ๒๑ บาทต่อ ๑ ปอนด์ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ การค้าต่างประเทศของไทยได้รับความกระทบกระเทือนเนื่องจากสินค้าออกส่วนใหญ่ส่งไปยังประเทศที่ใช้ระบบมาตรฐานเงิน แต่กลับต้องมาเสียเงินค่าสินค้าเข้ามา ซึ่งส่วนใหญ่มาจากประเทศอังกฤษ ซึ่งอยู่ในระบบมาตรฐานทองคำ ปัญหาเรื่องเงินบาทเสื่อมค่านี้นี้ทำให้ได้มีการเตรียมการที่จะเปลี่ยนระบบเงินตรามาสู่การใช้มาตรฐานทองคำเป็นขั้น ๆ คือ ใน พ.ศ. ๒๔๔๕ รัชกาลที่ ๕ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เลิกการรับเนื้อเงินแลกเปลี่ยนกับเงินตรา และเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๑ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรฐานทองคำ โดยเงินตราที่ใช้ภายในประเทศให้เป็นเงินบาทเหมือนเดิม แต่ให้สมมติและกำหนดเงินบาท ซึ่งทำด้วยเนื้อเงินบริสุทธิ์หนัก ๑๓.๕๐ กรัม มีค่าเท่ากับทองคำบริสุทธิ์หนัก ๕๕.๘ เซนติกรัม

^๑James C. Ingram, Economic Change in Thailand 1850 - 1970 (Oxford University Press 1971), pp. 150 - 151.

และกำหนดให้ ๑ บาท มีค่าเท่ากับ ๑๐๐ สตางค์ เงินตราต่างประเทศที่เคยใช้ก็ให้เปลี่ยนเป็นเงินบาทหมด พระราชบัญญัตินี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ธนบัตรของรัฐบาล และปริมาณเงินเพิ่มขึ้นอย่างมีเสถียรภาพ

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ ราคาของโลหะเงินในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะยกเลิกระบบมาตรฐานเงินและหันมาใช้ระบบมาตรฐานทองคำแล้วก็ตาม แต่ปริมาณเงินหมุนเวียนส่วนใหญ่ยังคงเป็นเหรียญเงินอยู่ ซึ่งจะเป็นอันตรายมากถ้ามีการนำเอาเหรียญดังกล่าวไปหลอมขาย เพราะราคาของโลหะเงินในตลาดสูง ในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๖๒ รัฐบาลไทยประกาศเพิ่มค่าเงินบาทเทียบต่อเงินปอนด์ เป็น ๑๒ บาท ต่อ ๑ ปอนด์ ค่าของเงินบาทถูกเพิ่มขึ้นอีกหลายครั้ง โดยในเดือนพฤศจิกายนของปีเดียวกันก็เพิ่มเป็น ๙.๔๕ บาท ต่อ ๑ ปอนด์ การที่ค่าของเงินบาทเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับเงินปอนด์เช่นนั้น เพราะมีการเอาเหรียญเงินไปหลอมขาย เนื่องจากราคาของโลหะเงินสูงดังที่ได้กล่าวข้างต้น ในช่วงเวลาเดียวกันได้เกิดการขาดแคลนข้าวขึ้นภายในประเทศ รัฐบาลไทยจึงประกาศห้ามการส่งออกข้าว ซึ่งเป็นสินค้าออกที่สำคัญอันหมายถึงการสูญเสียรายรับจากเงินตราต่างประเทศจำนวนไม่น้อย อย่างไรก็ตามสถานการณ์เริ่มดีขึ้นจากการปรับปรุงการค้าต่างประเทศ โดยได้เริ่มมีการส่งยางพาราเป็นสินค้าออก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ และได้มีการขยายตลาดการค้าทั้งในเอเชียและยุโรป

ปี พ.ศ. ๒๔๗๑ อาจกล่าวได้ว่าเป็นปีเริ่มต้นของระบบเงินตราสมัยใหม่อย่างมีหลักเกณฑ์แน่นอน ตามพระราชบัญญัติเงินตราปี พ.ศ. ๒๔๗๑ ประเทศไทยได้กำหนดเงินบาทเป็นหน่วยเงินตราไทย และมีค่าผูกพันกับเงินปอนด์สเตอร์ลิง

ในอัตราทางการ

๑๑ บาทต่อ ๑ ปอนด์

ต่อมาในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๔ เมื่อมีการยกเลิกเงินปอนด์สเตอร์ลิงจากการเปรียบเทียบกับมาตรฐานทองคำ รัฐบาลไทยได้ตัดสินใจเลิกการผูกพันเงินบาทกับเงินปอนด์ และหันมามีความผูกพันกับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ แทน ผลคือสินค้าออกจากประเทศไทยซึ่งได้แก่ข้าวเป็นส่วนใหญ่ได้รับความกระทบกระเทือน เพราะสินค้าออกของไทยส่วนมากส่งไปขายใน

ประเทศที่ใช้ระบบเงินปอนด์สเตอร์ลิง อย่างไรก็ดีในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้มีการ
 พิจารณาผูกพันค่าของ เงินบาทไทยกับเงินปอนด์ขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติเงิน-
 ตราฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งกระทรวงการคลังได้ออกแถลงการณ์ยืนยันให้ทุนสำรอง
 เงินตราต่างประเทศประกอบด้วยทองคำ เงินดอลลาร์สหรัฐฯ และเงินปอนด์สเตอร์ลิง
 รวมทั้งสินทรัพย์ที่เป็นดอลลาร์สหรัฐฯ และปอนด์สเตอร์ลิงอีกด้วย กฎหมายนี้ได้กำหนด
 ไว้ว่าอัตราส่วนของทุนสำรองต่าง ๆ จะต้องมียอดน้อยเพียงใด นอกจากกำหนดว่าหลัก-
 ทรัพย์ระยะยาวจะต้องมีมูลค่าไม่เกิน ๑๔ ล้านบาท

ในระยะนี้ระบบเงินตราของไทยได้ดำเนินไปอย่างราบรื่นทั้งภายในและภาย-
 นอกประเทศ กระทรวงการคลังได้ซื้อและขายเงินปอนด์สเตอร์ลิงในอัตรา ๑๐.๘๐ บาท
 และ ๑๑.๒๐ บาทต่อ ๑ ปอนด์ ตามลำดับ ขณะนั้นเงินบาทเป็นหนึ่งในบรรดาเงินตราสกุล
 ที่มีเสถียรภาพมั่นคงมาก ตราบจนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้เกิดขึ้น และประเทศ-
 ไทยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในสงครามเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ก่อนที่กองทัพญี่ปุ่นจะเคลื่อน
 เข้าสู่ประเทศไทยนั้น ไทยมีเงินตราหมุนเวียนอยู่รวมทั้งสิ้น ๒๗๕.๓ ล้านบาท กระทรวง-
 การคลังขณะนั้นมีทุนสำรองเงินตราคิดเป็นมูลค่า ๒๗๑.๘ ล้านบาท ซึ่งในจำนวนนี้แบ่ง
 เป็นทองคำ เงินปอนด์สเตอร์ลิง และสินทรัพย์ปอนด์สเตอร์ลิง รวม ๓ ประเภทมูลค่า ๒๗๐.๖
 ล้านบาท ที่เหลือออกนั้นเป็นเหรียญเงิน ในระหว่างนี้เป้าหมายของนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน
 ของประเทศกำหนดไว้ให้เห็นอย่างง่าย ๆ และชัดเจนว่า "เพื่อดำรงไว้ซึ่ง
 เสถียรภาพของเงินบาททั้งภายในและภายนอกประเทศ"^๑ โดยที่การค้าต่างประเทศอยู่
 ในเสถียรภาพที่มั่นคงและทุนสำรองเงินตราต่างประเทศขยายออกไปอย่างมาตลอด
 ระยะนี้ จึงไม่จำเป็นต้องอาศัยรัฐบาลเข้าแทรกแซงหรือช่วยเหลือเพื่อบรรลุเป้าหมายที่
 วางไว้

^๑สุระ สนิทธานนท์ และ ไพรช กฤษณมิตร, "อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่าง-
 ประเทศประสิทธิภาพและนโยบายต่างประเทศ." วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ
 (มกราคม ๒๕๑๖) : ๓๔.

ในระหว่างสงครามมหาเอเซียบูรพา หลังจากที่ญี่ปุ่นได้เคลื่อนทัพเข้าสู่ประเทศไทยในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ประเทศไทยติดต่อกับชายกับประเทศอื่น ๆ ไม่ได้ นอกจากกับประเทศญี่ปุ่นและดินแดนที่ญี่ปุ่นยึดครองอยู่เท่านั้น เพื่อให้การค้าขายระหว่างไทยกับญี่ปุ่นดำเนินไปอย่างสะดวกขึ้น เจ้าหน้าที่ของญี่ปุ่นได้พยายามที่จะบังคับให้มีการตกลงทางการเงินระหว่างไทยกับญี่ปุ่นขึ้น ข้อตกลงสำคัญ ๆ ที่เจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นต้องการคือ^๑

๑. การกำหนดค่าเสมอภาคทางการระหว่างเงินบาทกับเงินเยนชั้นในอัตรา ๑ บาท ต่อ ๑ เยน
๒. ให้ใช้เงินเยนเป็นเงินตราชำระหนี้ระหว่างประเทศทั้งสอง
๓. ประเทศไทยจะต้องจัดตั้งธนาคารกลางขึ้นทำหน้าที่รับผิดชอบทางการเงินแทนกระทรวงการคลัง การตั้งธนาคารกลางนี้จะต้องแต่งตั้งให้ชาวญี่ปุ่นดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารวมทั้งเป็นหัวหน้าหน่วยที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของธนาคารกลาง

จากข้อเสนอดังกล่าวนี้ เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบฐานะการคลังของประเทศไทยขณะนั้น ต่างแสดงความไม่พอใจ และวิตกถึงฐานะการคลังของประเทศมาก เพราะถ้าหากรัฐบาลยอมรับข้อเสนอนี้แล้ว ฐานะการคลังของประเทศจะต้องทรุดลงอย่างแน่นอน จึงเกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ฐานะความเป็นอยู่ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นว่าไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน แต่เป็นพันธะที่คล้ายกับประเทศผู้ชนะกับผู้แพ้สงคราม แต่เจ้าหน้าที่เหล่านั้นก็ไม่มีอิทธิพลที่จะต่อต้านการกดดันของญี่ปุ่นได้

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

ข้อเสนอของญี่ปุ่นข้อแรกเท่ากับเป็นการเสนอให้ผูกค่าเงินบาทไว้กับเงินเยน สำหรับการกำหนดค่าเสมอภาคทางการนั้น^๑ รัฐบาลไทยได้มอบให้พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ซึ่งขณะนั้นทรงพระยศเป็นหม่อมเจ้าและทรงดำรงตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวงการคลัง ทำการพิจารณา พระองค์ท่านทรงเห็นว่า การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยน ๑ บาท ต่อ ๑ เยน ตามข้อเสนอดังกล่าว เป็นการกำหนดค่าของเงินบาทต่ำกว่าค่าแท้จริง แต่เมื่อญี่ปุ่นยืนยันให้กำหนด ๑ บาท เท่ากับ ๑ เยน รัฐบาลก็จำต้องยอมรับ เพราะว่าญี่ปุ่นกำลังเป็นฝ่ายได้เปรียบในสงคราม ดังนั้น การลดค่าของเงินบาทลงให้เสมอกับเงินเยนได้กระทำกันเมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๕ สำหรับข้อเสนอดังกล่าว ซึ่งต้องการให้ใช้เงินเยนชำระหนี้สิน โดยที่ภายใต้ภาวะสงคราม ประเทศไทยไม่สามารถค้าขายกับประเทศอื่นได้ นอกจากกับประเทศญี่ปุ่นและดินแดนที่ญี่ปุ่นยึดครองเท่านั้น รัฐบาลไทยจึงยอมรับข้อเสนอดังกล่าว และได้ทำความตกลงในหลักการระหว่างกระทรวงการคลังไทยและญี่ปุ่น รวมเป็นเอกสารหลายฉบับ และมีความตกลงในวิธีการปฏิบัติระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทยกับธนาคารแห่งประเทศญี่ปุ่น ด้วยความตกลงเหล่านี้ทั้งหมดอาศัยบันทึกฉบับหนึ่ง เรียกว่า "Memorandum of Agreement" (บันทึกความตกลง) ระหว่างกระทรวงการคลังไทยและญี่ปุ่น ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นหลัก

เกี่ยวกับข้อเสนอดังกล่าวที่ ๓ ที่ญี่ปุ่นขอให้จัดตั้งธนาคารกลางขึ้นทำหน้าที่ทางการเงิน โดยมีที่ปรึกษาและหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ เป็นชาวญี่ปุ่นนั้น รัฐบาลไทยได้ดำเนินการก่อตั้งธนาคารแห่งประเทศไทยอย่างเร่งด่วน เพื่อป้องกันการแทรกแซงของญี่ปุ่น ซึ่งหม่อมเจ้า-

^๑ธานี สุขเกษม, "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นสมัยสงครามโลก ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๘๒ - ๒๔๘๘" (ปริญาวิทยานิพนธ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๑), หน้า ๑๓๒.

วิวัฒน์ไชย ไชยยันต์ ได้รับคำสั่งจากรัฐบาลไทยให้รับตำแหน่งการเรื่องนี้จนเสร็จทันการ เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๕^๑

เพื่อเป็นการสนับสนุนนโยบายการเงินที่เปลี่ยนแปลงไปของประเทศ และเพื่อความสะดวกในการดำเนินการตามข้อตกลงใหม่กับญี่ปุ่น เท่าที่จำเป็น จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติเงินตราในภาวะฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๔๘๕ ขึ้นเมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ และจะสิ้นสุดการใช้บังคับโดยอัตโนมัติตามวาระที่สงครามสิ้นสุดลง การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบการเงินของประเทศไทยภายใต้พระราชบัญญัตินี้คือ^๒

๑. ยกเลิกมาตราในพระราชบัญญัติเงินตราฉบับก่อน ซึ่งกำหนดให้เจ้าหน้าที่ทางการเงินรับซื้อหรือขายเงินปอนด์สเตอร์ลิงตามอัตราทางการที่ได้กำหนดไว้
๒. กำหนดให้ถือเงินเยนและหลักทรัพย์ต่าง ๆ ที่เป็นเงินเยนเป็นส่วนหนึ่งของทุนสำรองเงินตราตามกฎหมาย ดังนั้น จึงให้ออกธนบัตรได้เมื่อมีการโอนเงินเยนและหลักทรัพย์ต่าง ๆ ที่เป็นเงินเยนเข้ามาเป็นทุนสำรองเงินตรา
๓. การออกธนบัตรสามารถกระทำได้โดยการออกพันธบัตรของกระทรวงการคลัง ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของทุนสำรองเงินตราเช่นกัน

^๑ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย ไชยยันต์ ทรงเป็นผู้ร่างพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕ ขึ้นด้วยพระองค์เอง โดยรับแรงให้ทันการ เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ โดยตั้งสำนักงานอยู่ที่วังบางขุนพรหม มีเจ้าหน้าที่ทั้งหมดเป็นคนไทยไม่มีชาวญี่ปุ่น ทรงเป็นผู้เจรจากับญี่ปุ่นทั้งในกรุงเทพฯ และกรุงโตเกียว ซึ่งนำไปสู่ความตกลงระหว่างกระทรวงการคลังไทยและญี่ปุ่น ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕

^๒ สุระ สนิทธานนท์ และ ไพรัช กฤษณเมธี, "อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ประสพการณ์และนโยบายต่างประเทศ." วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ : ๔๐ - ๔๑.

๔. เงินบาทลดค่าลงประมาณร้อยละ ๓๖ เมื่อเทียบกับ เงินเยนและ
เทียบค่าเสมอภาคของเงินบาทให้เท่ากับ เงินเยน ตั้งแต่เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๕

อย่างไรก็ตามหลังจากการเจรจาข้อตกลงพาณิชย์ระหว่างผู้แทนญี่ปุ่นกับผู้แทนไทย
ณ กรุงโตเกียว เสร็จสิ้นลง โดยมีการลงนามกันในวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๕ และ
แต่งตั้งคณะกรรมการผสมเศรษฐกิจระหว่างญี่ปุ่นและไทยขึ้น เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๘๕ แล้วรัฐบาลไทยจึงจำต้องยอมรับข้อ เสนอของญี่ปุ่น

การลดค่าเงินบาทเป็นการเสียเปรียบอย่างมากของฝ่ายไทย ด้วยเหตุนี้การ
ตกลงครั้งนั้นญี่ปุ่นจึงขดเขยความเสียเปรียบของฝ่ายไทย คือ^๑

๑. ญี่ปุ่นยอมให้ไทยกำหนดราคาข้าวที่จะขายให้ญี่ปุ่นสูงกว่าเดิม ๓๗%
เพื่อชดใช้ความสูญเสียของไทยที่ถูกลดค่าของ เงิน
๒. ญี่ปุ่นยอมลดค่าเงิน เปียสตันโคจินซึ่งมีราคาสูงกว่าไทย ให้มีค่า
ลดลงเท่ากับ เงินไทย

^๑ธานี สุขเกษม, "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นสมัยสงครามโลก ครั้งที่ ๒
พ.ศ. ๒๔๘๒ - ๒๔๘๘", หน้า ๑๓๔ - ๑๓๖.

๓. รัฐบาลญี่ปุ่นยินยอมให้รัฐบาลไทยได้เครดิต ๒๐๐ ล้านเยน จากธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงแห่งเงินตรา^๑ แต่มีข้อแม้ว่า การชำระเงินทั้งปวงทั้งในการพาณิชย์และไม่ใช่การพาณิชย์ ระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นนั้น จะต้องชำระด้วยเงินเยนพิเศษ^๒

อย่างไรก็ตามการลดค่าเงินบาทลง เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๕ นั้น ได้ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินเยนซึ่งเคยอยู่ในระดับ ๑๐๐ บาท ต่อ ๑๕๕.๗๐ เยน ต้องลดลงเหลือ ๑๐๐ บาท ต่อ ๑๐๐ เยน ดังนั้น ฝ่ายที่ได้รับประโยชน์ทันทีคือประเทศญี่ปุ่น เพราะเมื่อซื้อสินค้าจากฝ่ายไทยนั้น ญี่ปุ่นเสียเงินเยนน้อยลง ส่วนฝ่ายไทยก็ต้องจ่ายเงินบาทซื้อสินค้าญี่ปุ่นเพิ่มขึ้น เนื่องจากในเวลานั้นญี่ปุ่นมีความต้องการสินค้าไทยมาก และประเทศไทยก็ต้องการสินค้าจากญี่ปุ่นมากเช่นเดียวกัน แต่สินค้าจากญี่ปุ่นมีน้อย เพราะกำลังผลิตส่วนใหญ่ต้องใช้ในการผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ และการขนส่งก็ยากลำบาก ประเทศไทยจึงอยู่ในฐานะเจ้าหนี้ เงินที่ญี่ปุ่นต้องชำระให้แก่ไทยจึงสูงกว่าเงินที่ไทยต้องชำระให้แก่ญี่ปุ่น ดังนั้น เงินบาทที่มีผู้มาขอรับจากธนาคาร-

^๑หมายความว่า ญี่ปุ่นยอมให้ไทยสั่งซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าต่าง ๆ ที่มีมูลค่า ๒๐๐ ล้านเยนได้โดยไม่ต้องชำระเป็นเงินสด

^๒ธนาคารแห่งประเทศไทย, "บันทึกงานของประยัต นุรณศิริ", หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายประยัต นุรณศิริ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ (กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ศิวนธร, ๒๕๑๓), หน้า ๒.

"เงินเยนพิเศษ" หมายความว่า เป็นเงินเยนที่ใช้ชำระหนี้ระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น และประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ ที่อาจจะตกลงกัน เงินเยนพิเศษนี้แลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้เมื่อจำเป็นในอัตรา ๔.๐๘ เยน ต่อ ๑ กรัมทองคำบริสุทธิ์

ในประเทศไทย โดยนำเงินเยนมาเสนอขาย จึงมีปริมาณมากกว่าที่ธนาคารได้รับจากผู้ซื้อเงินเยน เมื่อการชำระเงินระหว่างประเทศเป็นอยู่เช่นนี้ ธนาคารก็ต้องจ่ายธนบัตรเป็นเงินบาทแลกเปลี่ยนเงินเยนอยู่เรื่อยไป ดังนั้น การลดค่าของเงินบาทในตอนต้นของสงครามมหาเอเซียบูรพาจึงเป็นเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อในประเทศไทย

ระหว่างสงครามประเทศไทยได้เริ่มการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศอย่างเข้มงวด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการติดต่อกับค้าขายกับต่างประเทศในระยะนั้นกระทำอยู่กับญี่ปุ่นและดินแดนอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้การครอบครองของญี่ปุ่น เท่านั้น การจัดการเกี่ยวกับการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราส่วนใหญ่จึงเกี่ยวข้องกับเฉพาะเงินเยนที่ได้รับจากการส่งสินค้าออก ซึ่งเป็นการส่งออกไปขายให้แก่กองทัพของญี่ปุ่นที่ครอบครองดินแดนต่าง ๆ อยู่ การส่งสินค้าออกของไทยนี้ได้รับการชำระเป็นเงินเยนตามข้อตกลงทางการเงินระหว่างไทยกับญี่ปุ่น และขึ้นบัญชีพิเศษไว้ที่ญี่ปุ่น ในการนี้ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ซึ่งทรงดำรงตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยในขณะนั้นได้ทรงพยายาม เจริญต่อรองจนญี่ปุ่นยินยอมชำระหนี้สินบางส่วน เป็นทองคำ การเจริญต่อรองกันในหลายปีต่อมา เกี่ยวกับบัญชีส่วนที่เป็นเงินเยนในบัญชีพิเศษข้างต้นก็ประสบผลสำเร็จ โดยญี่ปุ่นยินยอมชำระหนี้ส่วนหนึ่ง เป็นเงินปอนด์สเตอร์ลิง และอีกส่วนหนึ่งตั้ง เป็นเครดิตเงินเยน สำหรับประเทศไทยได้ใช้ในการซื้อสินค้าและบริการจากประเทศญี่ปุ่น

ประสบการณ์ทางการเงินของประเทศไทยระหว่างสงครามได้สร้างแรงกดดันอย่างหนักให้แก่ภาวะเศรษฐกิจ และบั่นทอนความสามารถในการบริหารของเจ้าหน้าที่ทางการเงินในขณะนั้นอย่างมาก ด้วยความจำเป็นและแรงบังคับของสภาพแวดล้อม เจ้าหน้าที่ทางการเงินจึงต้องพิจารณาดำเนินการอย่างรอบคอบเพื่อรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นเฉพาะเรื่องไป โดยพยายามให้มีผลกระทบกระเทือนต่อประเทศชาติน้อยที่สุด ในช่วงนี้จึงยากที่เราจะได้เห็นนโยบายการเงินที่ต่อเนื่อง เป็นกิจลักษณะได้ ธนาคารเงินอันไม่มั่นคงและภาวะเงินเฟ้อในระหว่างสงครามได้ทำให้เจ้าหน้าที่ทางการเงินตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นของเสถียรภาพทางการเงินของประเทศ การรักษาเสถียรภาพทางการเงินนี้จึงได้กลายเป็นหลักการดำเนินนโยบายทางการเงิน และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของประเทศไทยในระยะหลังสงคราม เป็นต้นมา

เมื่อสงครามยุติลง โดยญี่ปุ่นเป็นผู้แพ้สงคราม ค่าของเงินบาทได้ลดลงอย่างมาก อันเป็นผลเนื่องมาจากการใช้จ่ายในระหว่างสงครามที่เพิ่มขึ้นอย่างมากโดยญี่ปุ่นในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ค่าของเงินบาทได้ถูกกำหนดขึ้นเป็นทางการให้เท่ากับทองคำหนัก ๐.๐๙๐๒๕ กรัม และ ๔๐ บาท ต่อ ๑ ปอนด์ หรือ ๑๐.๐๗๕ บาท ต่อ ๑ ดอลลาร์สหรัฐฯ อัตรานี้ก็ได้มีความสัมพันธ์กับอัตราตลาดมากนัก ซึ่งอัตรานี้นักเศรษฐศาสตร์บางคนกล่าวว่ามีความสูงกว่าค่าเงินบาทจริง ประมาณ ๑/๓ เท่า^๑ มีการควบคุมการค้าต่างประเทศ และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรากันอย่างเข้มงวด

^๑Paul Sithi-Amnuai, Finance and Banking in Thailand

"A Study of the Commercial System 1888 - 1963" (copyright 1964),

p. 77.

การ. สินค้าเข้าจำกัดให้มีแต่เฉพาะชนิดที่จำเป็น และสินค้าประเภททุนบาง-
ชนิดเท่านั้น รายได้เงินตราต่างประเทศจากการส่งออกก็จะต้องนำส่งมอบแก่
ธนาคารแห่งประเทศไทยตามอัตราแลกเปลี่ยนทางการ อย่างไรก็ตามการควบคุมทาง-
การค้าและอัตราแลกเปลี่ยนที่นำมาใช้เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๔ นั้น ปรากฏว่าไม่ได้ผล อัตราแลกเปลี่ยน
เงินบาทซึ่งมีค่าสูงเกินกว่าความเป็นจริง ไม่อาจจะดำรงอยู่ได้ เกิดตลาดมืดและ
การลักลอบซื้อขายกันอย่างมาก เมื่อรัฐบาลไม่สามารถควบคุมการค้าและอัตราแลกเปลี่ยน
ได้ตามความต้องการ แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ต้องการให้ลดค่าเงินบาทลง รัฐบาลจึงหันมา
ใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา (Multiple Exchange Rate System)

สมัยระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา

ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรานี้ ได้กำหนดไว้ว่ารายได้ทั้งหมด
จากการส่งออกและรายได้ส่วนหนึ่งจากการส่งยางและดีบุกออกจะต้องนำมาส่งมอบ
กับธนาคารแห่งประเทศไทยตามอัตราแลกเปลี่ยนทางการ (คือ ๔๐ บาทต่อ ๑ ปอนด์)
ซึ่งเป็นอัตราที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราแลกเปลี่ยนในท้องตลาด ฉะนั้นจึง-
เป็นการดึงเอารายได้ส่วนเกินออกจาก ระบบเศรษฐกิจ เมื่อรายได้ถูกดึงให้ชะงักไปเช่นนี้
ความสามารถของระบบ เศรษฐกิจที่จะเพิ่มการนำสินค้า เข้าจึงถูกตัดทอนลง นอกจากนั้น
พ่อค้าเอกชนผู้นำเข้าส่วนใหญ่ต้องจ่ายค่าสินค้า เข้าด้วย เงินตราต่างประเทศ ซึ่งแลกเปลี่ยน
มาในอัตราเสรี (๖๐ บาทต่อ ๑ ปอนด์) ผลก็คือราคาของสินค้า เข้าตามค่าเงิน
บาทเพิ่มสูงขึ้นและปริมาณการนำสินค้า เข้าถูกจำกัดลง

เพื่อให้การปฏิบัติการภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตราได้ผลตามที่
ต้องการ ทางการได้กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนขั้นพื้นฐานไว้สองอัตราด้วยกันคือ อัตรา-
ตายตัวของทางการ และอัตราเสรีตามราคาตลาด ทางด้านการส่งออกให้ใช้อัตรา
ทางการกับการส่งข้าวและซีเมนต์ออกไปจำหน่ายต่างประเทศ และให้ใช้อัตราแลกเปลี่ยน

เสรีตามราคาตลาดกับการส่งออก ซึ่งสินค้าอื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะเจาะจง นอกจากอัตราแลกเปลี่ยนทั้งสองอัตรานี้แล้ว ยังมีอัตราผสมโดยคิดเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ระหว่างอัตราทางการและอัตราเสรีในท้องตลาด ซึ่งนำมาใช้กับการส่งตึก ยาง และไม้สักออกไปจำหน่ายต่างประเทศ

ทางด้านกรนำสินค้าเข้านั้น กำหนดให้ใช้อัตราทางการกับการนำสินค้าเข้าของรัฐบาล ขณะเดียวกันให้ใช้อัตราแลกเปลี่ยนเสรีตามราคากับการนำเข้าของเอกชนทั่ว ๆ ไป

เพื่อหลีกเลี่ยงความผันผวนอย่างรุนแรงของอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดเสรี ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ใช้วิธีขายเงินตราต่างประเทศตามอัตราที่เรียกกันว่า "อัตราเสรี" และด้วยเหตุนี้ นอกเหนือไปจากอัตราที่ขึ้นลงในตลาดเสรีจริง ๆ ธนาคารแห่งประเทศไทยยังมี "อัตราเสรี" ของธนาคารเอง ซึ่งใช้กับการนำสินค้าเข้าบางอย่างที่กำหนดขึ้นเป็นการเฉพาะ

ในกรณีเช่นนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงทำหน้าที่เป็นตัวแทนของตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราทางการ ซึ่งการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศกระทำได้ตามอัตราที่ทางการกำหนดไว้ แหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศของธนาคารประกอบด้วย^๑

๑. รายได้เงินตราต่างประเทศทั้งหมดจากการส่งข้าวออก
 ๒. ร้อยละ ๕๐ ของรายได้ เงินตราต่างประเทศที่เกิดจากการส่งตึกออก
- ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๐ - ๒๔๙๒ และร้อยละ ๔๐ ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๒๔๙๔
๓. ร้อยละ ๒๐ ของรายได้เงินตราต่างประเทศจากการส่งยางออก
 ๔. ร้อยละ ๕๐ จากการส่งไม้สักออก และร้อยละ ๑๐๐ จากการส่งซีเมนต์
- ออก แต่รายได้เงินตราต่างประเทศจากการส่งไม้และซีเมนต์ออกมีอยู่ไม่มากนัก

^๑สุระ สนิทธานนท์ และ ไพรัช กฤษณมณี, "อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ประสบการณ์และนโยบายต่างประเทศ." : ๔๓.

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การส่งมอบเงินตราต่างประเทศให้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดขึ้นโดยกฎหมาย ดังนั้นเงินตราต่างประเทศที่ได้จากการส่งสินค้าออกอื่น ๆ ที่กฎหมายมิได้กำหนดไว้ จึงสามารถนำไปขายในตลาดตามอัตราแลกเปลี่ยนเสรีตามภาวะตลาดได้ ในทางตรงกันข้ามธนาคารแห่งประเทศไทยจะนำเงินตราต่างประเทศออกขายตามอัตราทางการ สำหรับการนำสินค้าเข้าของเอกชน และรัฐบาลที่ได้กำหนดอนุญาตไว้ รวมทั้งการส่งเงินออกไปต่างประเทศ ขณะเดียวกันธนาคารแห่งประเทศไทยยังขาดเงินตราต่างประเทศตามอัตราเสรีสำหรับการนำสินค้าเข้าบางชนิดที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง ส่วนเงินตราต่างประเทศที่ต้องการนำไปใช้เพื่อการส่งไปต่างประเทศ โดยมีใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านการค้า รวมทั้งเพื่อการนำสินค้าเข้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ได้ให้การสนับสนุนทางการเงินนั้น อาจแสวงหาได้ในตลาดเสรีจริง ๆ

อาจกล่าวได้ว่าระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรานี้ทำให้ประเทศไทยได้รับผลประโยชน์หลายอย่าง ได้แก่^๑

๑. ทำให้รัฐบาลสามารถสะสมเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. ๒๔๘๘ ซึ่งมีจำนวน ๑,๔๔๐ ล้านบาท เป็น ๓,๗๐๐ ล้านบาท ใน พ.ศ. ๒๔๙๙ ทำให้มีปริมาณเงินหมุนเวียนอย่างพอเพียง

๒. สามารถควบคุมการนำเข้าของสินค้า โดยเฉพาะสินค้าฟุ่มเฟือย

๓. ธนาคารแห่งประเทศไทยได้รายได้จากการที่อัตราทางการต่ำกว่าอัตรา

ตลาด

^๑James C. Ingram, Economic Chang in Thailand 1850 - 1970, pp. 166 - 167.

๔. เงินบาทมีเสถียรภาพมากขึ้น เห็นได้จากการที่เงินบาทมีการเปลี่ยนแปลงค่าเพียงครั้งเดียว เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖ เพราะว่าการที่ประเทศไทยประกาศลดค่าเงินปอนด์ เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน จากทองคำบริสุทธิ ๓.๕๘๑๓๔ กรัม ต่อ ๑ ปอนด์ ซึ่งเทียบเท่า ๔.๐๓ ดอลลาร์สหรัฐฯ เป็นทองคำบริสุทธิ ๒.๔๘๘๒๔ กรัม ต่อ ๑ ปอนด์ ซึ่งเทียบเท่า ๖.๘๐ ดอลลาร์สหรัฐฯ หรืออีกนัยหนึ่งอังกฤษลดค่าเงินปอนด์ลงร้อยละ ๓๐.๕ เป็นเหตุให้ประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะประเทศในเขตสเตอร์ลิงประมาณ ๓๐ ประเทศ ได้ลดค่าเงินตราของตนตามไปด้วย ในขณะที่ประเทศไทยใช้เงินปอนด์ในการค้าต่างประเทศมากกว่าสกุลอื่น และขายสินค้าหลายชนิดแข่งกับประเทศที่อยู่ในเขตสเตอร์ลิง รัฐบาลจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องลดค่าเงินบาทลงตามปอนด์สเตอร์ลิง ในวันที่ ๒๖ กันยายน ศก.เดียวกัน จึงได้ประกาศกำหนดค่าทางการของเงินบาทใหม่ คือ หนึ่งบาท เท่ากับทองคำบริสุทธิหนัก ๐.๐๗๑๐๔๓๗ กรัม ซึ่งเทียบเท่ากับ ๓๕ บาท ต่อ ๑ ปอนด์ และ ๑๒.๕๐ บาท ต่อ ๑ ดอลลาร์สหรัฐฯ

ถึงแม้ว่าระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตราจะมีประโยชน์ต่อประเทศไทยหลายประการ และช่วยให้ประเทศพ้นตัวจากความเสียหายในระยะสงคราม และมีเสถียรภาพทางการเงินเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่เมื่อเวลาผ่านไปก็เห็นได้ว่าไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงแบบแผนทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งรัฐบาลและเอกชนที่ประกอบธุรกิจต่างก็รู้สึกว่า รัฐบาลควรต้องมุ่งด้านเสถียรภาพของเงินบาทให้มากกว่าเดิม นอกจากนั้นระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา มีความซับซ้อนเกินไป โดยเฉพาะเมื่อประเทศต้องการเงินตราต่างประเทศให้พอเพียงแก่ผู้นำเข้า และพยายามขยายประเภทของสินค้าเข้าให้มากขึ้น ดังนั้นจึงมีการตั้งทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน^๒ (Exchange Equalization Fund)

^๑ธนาคารแห่งประเทศไทย, "การจัดระบบการแลกเปลี่ยนเงินในระยะหลังสงคราม," ในหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพหม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศิวิลพร ๒๕๑๘), หน้า ๒๒.

^๒คือกองทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Exchange Sterbilization Fund)

เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๘ โดยกระทรวงการคลังได้ออกกฎกระทรวงโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระบบเงินตราชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๔๘ เปลี่ยนแปลงอัตราที่ใช้ในการตีราคาทุนสำรอง ซึ่งได้กำหนดไว้เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๒ เสียใหม่คือ^๑

- ๑ บาท มีค่าเท่ากับทองคำบริสุทธิ์หนัก ๐.๐๔๔๔๓๓๕ กรัม (เดิม ๐.๐๗๑๐๔๓๗ กรัม)
- ๑ ปอนด์สเตอร์ลิง เท่ากับ ๕๖ บาท (เดิม ๓๕ บาท)
- ๑ ดอลลาร์สหรัฐฯ เท่ากับ ๒๐ บาท (เดิม ๑๒.๕๕ บาท)

การเปลี่ยนแปลงอัตราที่ใช้ในการตีราคาทุนสำรองใหม่นี้เป็นผลให้สินทรัพย์ที่ประกอบขึ้นเป็นทุนสำรองเงินตรามีราคาเป็นเงินบาทเพิ่มขึ้น เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๒,๕๑๙,๗๙๓,๐๐๐ บาท เพื่อใช้ทุนสำรองเงินตราส่วนที่เกินจำนวนธนบัตรออกใช้นี้ให้ประโยชน์แก่เศรษฐกิจและการเงินของประเทศ เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ปีเดียวกัน รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชกำหนดจัดสรรทุนสำรองเงินตราเกินจำนวนธนบัตรออกใช้ พ.ศ. ๒๔๔๘ เพื่อให้อำนาจจำหน่ายสินทรัพย์ทุนสำรองเงินตราส่วนที่เกินจำนวนธนบัตรออกใช้จากทุนสำรองเงินตราโดยให้โอนสินทรัพย์ส่วนหนึ่งไม่ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของส่วนที่เกินจำนวนธนบัตรออกใช้ไปจัดตั้งทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ส่วนที่เหลือให้จำหน่ายบัญชีเนื่องจากได้จ่ายค่าใช้จ่ายหลายสงคราม จำหน่ายบัญชีเพื่อถอนพันธบัตรเงินกู้ (เงินตราต่างประเทศ) พ.ศ. ๒๔๔๖ ซึ่งมีค่าเพิ่มขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอัตราที่ใช้ตีราคาสินทรัพย์ดังกล่าวและจำหน่ายค่าใช้จ่ายผูกพันเงินตราต่างประเทศของรัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน

^๑ธนาคารแห่งประเทศไทย, "นโยบายการเงินการคลัง ๒๔๔๘ - ๒๕๐๒ พื้นฐาน-
ความเจริญทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน," ในหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายเกษม
ศรียักษ์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิศพร ๒๕๐๘), หน้า ๒๐.

วัตถุประสงค์และหน้าที่ของทุนรักษาระดับ^๑

ทุนรักษาระดับฯ ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชกำหนดดังกล่าว ตั้งสำนักงานที่-
ธนาคารแห่งประเทศไทย มีฐานะ เป็นนิติบุคคลและได้รับยกเว้นจากภาษีอากรตามประมวล
รัษฎากร จุดมุ่งหมายที่สำคัญของทุนรักษาระดับฯ คือ รักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนให้มี
เสถียรภาพเหมาะสมกับสถานการณ์เศรษฐกิจและการเงินของประเทศ ทุนรักษาระดับฯ
มีหน้าที่ประกอบกิจการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและทองคำ
๒. ลงทุนแสวงหาผลประโยชน์ในตัว เงินคลังหรือหลักทรัพย์ระยะสั้นอย่างอื่น
ของรัฐบาล และหลักทรัพย์ระยะสั้นที่มั่นคงในต่างประเทศ
๓. ฎี๋ยมเงินเท่าที่จำเป็น และการรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน

อย่างไรก็ตามทุนรักษาระดับฯ จะถือตัวเงินคลังหรือหลักทรัพย์ระยะสั้นอย่าง-
อื่นของรัฐบาลไม่ว่าในระยะเวลาใด เกินกว่าร้อยละ ๒๐ ของสินทรัพย์ของทุนไม่ได้
และการประกอบกิจการดังกล่าวให้กระทำได้เฉพาะกับธนาคารแห่งประเทศไทย
ธนาคารพาณิชย์ที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการ-
เงินในต่างประเทศเท่านั้น

ทุนรักษาระดับฯ มีทุนเริ่มแรกซึ่งได้รับโอนมาจากสินทรัพย์สำรองส่วนเกิน
จำนวนธนบัตรออกใช้ตามที่ได้กล่าวมาแล้วเป็นมูลค่า ๑,๒๖๐ ล้านบาท

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตราซึ่งใช้ในประเทศไทย เป็นระยะเวลาประมาณ
๑๐ ปี และได้ถูกยกเลิกเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ.๒๔๘๘ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจึงได้
"รวมเป็นอัตราเดียว" โดยการลดอัตราทางการมาเป็นอัตราเดียวกับอัตราแลกเปลี่ยน-

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒.

เสรีในท้องตลาด รวมทั้งยกเลิกการควบคุมทางการค้าที่มีมา สถานการณ์ทางการเงินของไทยดีขึ้น บางปีมีการเกินดุลย์ในดุลการชำระเงิน การผลิต การค้าทั้งภายในและต่างประเทศได้ขยายตัวออกเป็นอันมาก ทั้งประเภทสินค้าก็มีมากขึ้น เป็นลำดับ อัตราแลกเปลี่ยนเมื่อเทียบกับเงินบาทอยู่ในสภาพมั่นคง ซึ่งเหตุผลหนึ่งก็เนื่องมาจากการตั้งทุนรักษา-ระดับฯ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ อัตราซื้อขายเงินปอนด์เป็น ๕๘.๐๙ และ ๕๘.๖๒ บาท ต่อ ๑ ปอนด์ และอัตราซื้อขายดอลลาร์สหรัฐฯ เป็น ๒๐.๖๙ และ ๒๐.๘๘ บาท ต่อ ๑ ดอลลาร์ฯ ตามลำดับ ในวันนี้แม้ว่าประเทศจะประสบกับการขาดดุลย์ในดุลการค้าเป็นจำนวนมากถึง ๑,๙๗๕ ล้านบาทก็ตาม แต่ก็ไม่น่าวิตกเพราะทุนสำรองที่เป็นเงินตราต่างประเทศและทองคำมีจำนวนมากพอ ทุนสำรองที่เป็นเงินตราต่างประเทศได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๒ แล้ว ถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ประเทศไทยมีทุนสำรองระหว่างประเทศเป็นมูลค่า ๑๐,๘๑๐ ล้านบาท ซึ่งมีค่าเท่ากับมูลค่าของสินค้าเข้าประมาณ ๑๑ เดือน ซึ่งทุนสำรองจำนวนนี้สามารถช่วยรักษาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนได้เป็นอย่างดี

การกำหนดค่าเสมอภาคของเงินบาทกับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ

เนื่องจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจเป็นที่น่าสนใจดังกล่าว ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ นับเป็นเวลาได้ ๑๔ ปี หลังจากที่ประเทศไทยได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF - International Monetary Fund) รัฐบาลไทยจึงเห็นสมควรที่จะกำหนดค่าเสมอภาคของเงินบาทเป็นทางการต่อกองทุนฯ โดยกำหนดให้เงินบาท ๑ บาท มีค่าเทียบเท่ากับทองคำบริสุทธิ์หนัก ๐.๐๔๒๗๒๕๕ กรัม และ ๒๐.๘๐ บาท มีค่าเท่ากับ ๑ ดอลลาร์สหรัฐฯ ดังนั้นทิศของฝ่ายวิชาการ ของธนาคารแห่งประเทศไทย

เทศไทยที่เสนอต่อ ดร. บ่าย อึ้งภากรณ์ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ในขณะนั้น ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ มีข้อความตอนหนึ่งว่า^๑

"เมื่อปี ๒๔๙๘ ที่ประเทศไทยตัดสินใจเลิกอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา นับเป็นตอนที่ฐานะการเงินของประเทศไทยทั้งภายในภายนอกกำลังทรุดโทรมมาก ประเทศเพิ่งสูญเสียเงินสำรองระหว่างประเทศไปหลายพันล้านบาท เนื่องจากการขายปอนด์เสรี และงบประมาณขาดดุลยปีละถึง ๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐ ล้านบาท เมื่อตั้งทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนใหม่ ๆ ผู้คนทั่วไปก็คิดว่าจะไปไม่รอด แต่แล้วอัตราแลกเปลี่ยนอันมีระเบียบ และการปฏิรูปงานของทุนรักษาระดับฯ ได้ช่วยรองรับการตกต่ำในการค้าต่างประเทศในปี ๒๕๐๑ ได้เป็นอย่างดี การปรับปรุงระบบการคลังและภาษีอากรซึ่งเริ่มมาแต่ปี ๒๕๐๒ การขยายประเภทสินค้าออก ตั้งแต่ปี ๒๕๐๓ ล้วนแต่ช่วยเสริมสร้างจากฐานอันมั่นคงให้แก่เศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบัน

ประเทศกำลังย่างเข้าสู่การพัฒนาแบบมีการวางแผน เกี่ยวกับการนำทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนานั้นอย่างเข้มแข็งขึ้น มิใช่จะปล่อยให้ไปตามยถากรรม เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการได้ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติในการคำนวณคาดคะเนรายได้ของรัฐบาล และรายได้เงินตราต่างประเทศในระยะ ๓ ปีข้างหน้าแล้ว เห็นว่าถ้ารัฐบาลไม่ประสงค์จะดำเนินนโยบายกักขังเงินไปแล้ว จะต้องใช้ความพยายามอย่างเต็มที่เพื่อเพิ่มรายได้ทั้ง ๒ ประเภทนี้

การประกาศค่าเสมอภาคเงินบาทเป็นเพียงการรับข้อเท็จจริงเท่าที่เป็นอยู่เวลานี้ เพราะอัตราแลกเปลี่ยนของเงินบาทเคลื่อนไหวอยู่ในวงแคบมานานแล้ว แต่การประกาศค่าเสมอภาคในขณะนี้จะทำให้เกิดประโยชน์หลายทางดังนี้

^๑ธนาคารแห่งประเทศไทย, หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงสุภาพ ยศสุนทร ๑๘ มิถุนายน ๒๕๑๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศิลาพร, ๒๕๑๗), หน้า ๖ - ๗.

๑. ในด้านการค้าต่างประเทศ พ่อค้าประชาชนจะมีความมั่นใจในเรื่องอัตราแลกเปลี่ยน สำหรับเงินตราต่างประเทศที่ตนจะได้รับ

๒. ในด้านการลงทุนของต่างประเทศ ซึ่งขณะนี้ถึงแม้ว่าจะมีเครื่องชักจูงทางด้านการลดหย่อนภาษีต่าง ๆ ก็ตาม แต่ก็ยังมีอุปสรรคต่าง ๆ อีกนานาประการ ซึ่งทำให้ผู้ลงทุนเข็ดขยาดที่จะเข้าติดต่อขอลงทุน อย่างน้อยควรจะทำให้ผู้ลงทุนได้รับความมั่นใจในเรื่องอัตราแลกเปลี่ยน และฐานะเงินตราต่างประเทศของไทย

๓. ในด้านการคลัง การกำหนดค่าเสมอภาค นอกจากจะทำให้การจำหน่ายธนบัตรเพิ่มเพื่อจุน (finance) รายจ่ายรัฐบาลเป็นไปตามอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงแล้วยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ผู้รับผิดชอบในนโยบายการเงินการคลังของประเทศได้ใช้เป็นเข็มตั้งในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อรักษาอัตรานี้ไว้

๔. ในด้านการเงินภายในประเทศ เมื่อกำหนดนโยบายการค้าต่างประเทศและการคลัง เป็นที่แน่นอนแล้วการกำหนดนโยบายการเงินภายในย่อมกระทำได้ง่ายขึ้น เช่น เมื่อทราบแน่ชัดว่าการขยายปริมาณเงินจากทางด้านรัฐบาลเป็นอย่างไร และทราบนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะนั้น ๆ อยู่แล้ว ก็ย่อมทราบว่าสินเชื่อจะจัดให้แก่ภาคประชาชนควรเป็นอย่างไร และถ้าปริมาณเงินโดยส่วนรวมมีที่หาว่าจะขยายเกินขอบเขตก็จะได้เตรียมการใช้เครื่องมือจำกัดที่เหมาะสมด้วย

สรุปแล้วการกำหนดค่าเสมอภาคจะเป็นเครื่องแสดงความมั่นใจของรัฐบาลในความมั่นคงของฐานะเศรษฐกิจของประเทศ และความมั่นใจของรัฐบาลจะช่วยให้เกิดความมั่นใจในหมู่พ่อค้าประชาชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศว่ารัฐบาลมีเจตนามั่นที่จะดำเนินนโยบายการเงินและการคลังอันสุขุมในยุคของการเร่งรัดพัฒนานี้"

ส่วนวิธีการคำนวณหาค่าเสมอภาคในบันทึก เดียวกันนี้ก็ได้อธิบายไว้ว่า^๑

"ในการคำนวณหาค่าเสมอภาคของเงินบาทว่าควรจะเป็นอัตราใดนั้น วิธีแรกคำนวณจากการเปรียบเทียบอำนาจซื้อของเงินโดยใช้เลขดัชนีค่าครองชีพ เป็นเกณฑ์เทียบ แต่โดยที่รายการสินค้าที่รวบรวมในการสร้างดัชนีค่าครองชีพของไทยมีน้อยรายการ จึงไม่สามารถแสดงให้เห็นอำนาจซื้อที่แท้จริงของเงินบาทได้ วิธีนี้จึงไม่เหมาะสม วิธีที่สองได้แก่การคำนวณจากอัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยโดยถือหลักเกณฑ์จากระยะเวลาที่อัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพคือตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. ๒๔๙๙ ถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนได้เข้ามาดำเนินงานแล้ว เป็นวิธีที่เหมาะสมกว่าวิธีอื่น การคำนวณได้กระทำโดยถัวเฉลี่ยย้อนหลังเป็นระยะ ๆ รวม ๗ ระยะคือ

ระยะเวลา	อัตรากลาง (ซื้อขายทันที)	
	อัตราประกาศ	อัตราถ่วงน้ำหนัก
เฉลี่ยย้อนหลัง ๑ ปี (๒๕๐๔)	๒๐.๙๐	๒๐.๗๙
๒ ปี (๒๕๐๔ - ๒๕๐๕)	๒๐.๙๗	๒๐.๘๙
๓ ปี (๒๕๐๓ - ๒๕๐๕)	๒๐.๙๖	๒๐.๙๕
๔ ปี (๒๕๐๒ - ๒๕๐๕)	๒๐.๙๘	๒๐.๙๘
๕ ปี (๒๕๐๑ - ๒๕๐๕)	๒๐.๙๗	๒๐.๙๗
๖ ปี (๒๕๐๐ - ๒๕๐๕)	๒๐.๙๒	๒๐.๙๓
๗ ปี (๒๔๙๙ - ๒๕๐๕)	๒๐.๘๙	๒๐.๙๐

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙.

การคำนวณข้างต้นปรากฏว่าอัตราที่ควรได้รับการพิจารณาเพื่อกำหนดเป็นค่า
เสมอภาค คือ อัตราที่คำนวณขึ้นระยะแรกคือ ดอลลาร์ละ ๒๐.๘๐ บาท และระยะสุดท้าย
คือ ๒๐.๘๐ บาท เหตุที่เสนอให้เลือกจากสองอัตรานี้ก็เนื่องจากอัตราแรกคือดอลลาร์ละ
๒๐.๘๐ บาทนั้น แม้ว่าจะคำนวณจากระยะเวลาค่อนข้างสั้นก็ตาม แต่ก็ เป็นอัตราที่ไม่ห่าง
ไกลกับอัตราในตลาดปัจจุบัน และมีส่วนต่างไม่เกินร้อยละ ๑ สำหรับอัตราที่สองคือ
ดอลลาร์ละ ๒๐.๘๐ บาทนั้น เป็นผลของการคำนวณโดยการเฉลี่ยในระยะยาว หากใช้
อัตรานี้เป็นค่าเสมอภาคก็อาจจะต้องลดค่า (Devaluation) ภายนอกของเงินบาทโดย
ทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน เพิ่มอัตราซื้อและขายเพื่อดึงอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดให้
สูงขึ้น เพราะว่าอัตราซื้อในตลาดขณะนั้น เท่ากับดอลลาร์ละ ๒๐.๖๘ บาท ต่ำกว่าอัตรา
รับซื้อต่ำสุดของค่าเสมอภาคซึ่ง เท่ากับดอลลาร์ละ ๒๐.๖๘ บาท อย่างไรก็ตามหากได้
ทราบถึงขอบเขตของอัตราซื้อขายในตลาดเสรีของทุนรักษาระดับฯ และปัญหาต่าง ๆ
เกี่ยวกับการดำรงค่าเสมอภาคในอัตราดังกล่าวข้างต้นเสียก่อน การลงความเห็น
ว่าอัตราใด เป็นอัตราที่เหมาะสมก็อาจจะง่ายขึ้น"

ต่อมาทางธนาคารแห่งประเทศไทยก็ได้เลือกอัตราแลกเปลี่ยน ๒๐.๘๐ บาท
ต่อ ๑ ดอลลาร์สหรัฐฯ เป็นค่าเสมอภาค

ตารางที่ ๓.๑

อัตราแลกเปลี่ยนเงินปอนด์สเตอร์ลิงในตลาดเสรี พ.ศ. ๒๓๙๓-๒๕๑๓
และอัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ในตลาดเสรี พ.ศ. ๒๔๗๓-๒๕๑๓

(บาท : ๑ หน่วยเงินตราต่างประเทศ)

ปี	ปอนด์สเตอร์ลิง	ปี	ปอนด์สเตอร์ลิง	ดอลลาร์สหรัฐฯ
๒๓๙๓ - ๒๒	๘.๐๐	๒๔๗๓	๑๑.๐๐	๒.๓๐
๒๔๒๓	-	๒๔๗๔	๑๐.๑๓	๒.๓๕
๒๔๒๔	-	๒๔๗๕	๙.๙๕	๒.๘๑
๒๔๒๕	-	๒๔๗๖	๑๑.๐๐	๒.๖๘
๒๔๒๖	๙.๒๓	๒๔๗๗	๑๑.๐๐	๒.๖๔
๒๔๒๗	๙.๕๗	๒๔๗๘	๑๑.๐๐	๒.๒๕
๒๔๒๘	๑๐.๐๐	๒๔๗๙	๑๑.๐๐	๒.๒๐
๒๔๒๙	๑๐.๐๐	๒๔๘๐	๑๑.๐๐	๒.๒๒
๒๔๓๐	๑๐.๐๐	๒๔๘๑	๑๑.๐๐	๒.๒๒
๒๔๓๑	๑๐.๐๐	๒๔๘๒	๑๑.๐๐	๒.๖๐
๒๔๓๒	๑๐.๙๐	๒๔๘๓	๑๑.๐๐	๓.๐๒
๒๔๓๓	๑๐.๐๐	๒๔๘๔	๑๑.๐๐	๒.๘๕
๒๔๓๔	๑๐.๖๗	๒๔๘๕	๗๕.๘๐	๒๔.๑๐
๒๔๓๕	๑๒.๑๐	๒๔๘๖	๖๐.๒๐	๒๐.๐๐
๒๔๓๖	๑๒.๙๐	๒๔๘๗	๖๐.๐๐	๒๑.๗๐
๒๔๓๗	๑๖.๖๗	๒๔๘๘	๕๗.๐๐	๒๒.๓๐
๒๔๓๘	๑๕.๖๐	๒๔๘๙	๕๕.๐๐	๒๑.๖๐
๒๔๓๙	๑๖.๖๗	๒๔๙๐	๕๖.๙๕	๑๘.๘๗
๒๔๔๐	๑๖.๖๗	๒๔๙๑	๕๐.๐๐	๑๘.๓๗

ตารางที่ ๓.๑ (ต่อ)

ปี	ปอนด์สเตอร์ลิง	ปี	ปอนด์สเตอร์ลิง	ดอลลาร์สหรัฐ
๒๔๔๑	๑๗.๕๐	๒๔๕๗	๕๙.๑๖	๒๑.๕๒
๒๔๔๒	๑๗.๑๐	๒๔๕๘	๕๙.๖๓	๒๑.๕๙
๒๔๔๓	๑๖.๗๕	๒๔๕๙	๕๗.๕๖	๒๐.๗๘
๒๔๔๔	๑๗.๓๐	๒๔๖๐	๕๗.๕๗	๒๐.๗๗
๒๔๔๕	๑๙.๓๐	๒๔๖๑	๕๘.๖๐	๒๐.๙๙
๒๔๔๖	๑๙.๐๐	๒๔๖๒	๕๘.๖๓	๒๐.๙๙
๒๔๔๗	๑๗.๘๐	๒๔๖๓	๕๙.๕๗	๒๑.๑๘
๒๔๔๘	๑๗.๑๕	๒๔๖๔	๕๙.๐๒	๒๑.๐๖
๒๔๔๙	๑๕.๖๐	๒๔๖๕	๕๘.๕๕	๒๐.๖๒
๒๔๕๐	๑๓.๗๐	๒๔๖๖	๕๘.๒๗	๒๐.๘๔
๒๔๕๑ - ๖๑	๑๓.๐๐	๒๔๖๗	๕๘.๑๗	๒๐.๘๔
๒๔๖๒	๙.๕๕ - ๑๓.๐๐	๒๔๖๘	๕๘.๒๖	๒๐.๘๓
๒๔๖๓	๙.๕๕	๒๔๖๙	๕๘.๑๐	๒๐.๘๐
๒๔๖๔	๙.๕๕	๒๔๗๐	๕๐.๐๗	๒๐.๘๐
๒๔๖๕ - ๗๒	๑๑.๐๐	๒๔๗๑	๕๙.๗๓	๒๐.๘๕
		๒๔๗๒	๕๐.๐๐	๒๑.๐๐
		๒๔๗๓	๕๐.๑๐	๒๑.๐๐

ที่มา : James C. Ingram, Economic Change in Thailand 1850 - 1970,

Appendix D, p. 337.

ตารางที่ ๓.๒

อัตราแลกเปลี่ยนทางการและอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดเสรี
ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๐ - ๒๔๙๘

(บาท : ๑ หน่วยเงินตราต่างประเทศ)

ปี พ.ศ.	ดอลลาร์สหรัฐ (ขาย)		ปอนด์สเตอร์ลิง (ขาย)	
	อัตราทางการ	อัตราตลาด	อัตราทางการ	อัตราตลาด
๒๔๙๐	๙.๙๒๔	๒๔.๑๔	๔๐.๐๐	๗๖.๓๘
๒๔๙๑	๙.๙๒๔	๒๐.๐๕	๔๐.๐๐	๖๐.๑๕
๒๔๙๒	๙.๙๒๔	๒๑.๖๑	๔๐.๐๐	๖๐.๐๑
เฉลี่ย	๙.๙๒๔	๒๑.๙๓	๔๐.๐๐	๖๕.๕๑
๒๔๙๓	๑๒.๕๐	๒๒.๓๔	๓๕.๐๐	๕๗.๐๐
๒๔๙๔	๑๒.๕๐	๒๑.๕๓	๓๕.๐๐	๕๔.๐๘
๒๔๙๕	๑๒.๕๐	๑๘.๘๗	๓๕.๐๐	๔๖.๙๕
๒๔๙๖	๑๒.๕๐	๑๘.๘๗	๓๕.๐๐	๕๐.๐๐
๒๔๙๗	๑๒.๕๐	๒๑.๔๒	๓๕.๐๐	๕๙.๑๖
๒๔๙๘	๑๒.๕๐	๒๑.๕๙	๓๕.๐๐	๕๙.๖๓
เฉลี่ย	๑๒.๕๐	๒๐.๖๘	๓๕.๐๐	๕๔.๕๖

ที่มา : สूरุระ สนิทธานนท์ และ ไพรัช กฤษณมณี, อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ-
ประเทศ ประสิทธิภาพและนโยบายต่างประเทศ, วารสารเศรษฐกิจ ธนาคารกรุง-
เทพา (มกราคม ๒๕๑๖) : ๕๑.

ตารางที่ ๓.๓

อัตราแลกเปลี่ยนโดยเฉลี่ยที่บังคับใช้สำหรับสินค้าส่งออกและนำเข้าประเภทต่าง ๆ

ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา

สำหรับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ และปอนด์สเตอร์ลิง ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๘

(บาท : ๑ หน่วยเงินตราต่างประเทศ)

อัตราบังคับ สำหรับการซื้อ	สินค้าที่ซื้อขาย	อัตราบังคับ สำหรับการขาย	สินค้าที่ซื้อขาย
ดอลลาร์/ปอนด์		ดอลลาร์/ปอนด์	
ก. ๑๒.๕๕/๓๕.๖๕	ข้าวส่งออก	๑๓.๕๕/๓๕.๕๕	รายจ่ายของรัฐบาล
ข. ๑๖.๕๘/๔๕.๓๐	ดีบุกส่งออก	-	ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม
ค. ๑๙.๘๐/ -	สินค้าส่งออกไป ญี่ปุ่น (ยกเว้น ข้าว ดีบุก และยาง)	๒๐.๒๐/ -	นำเข้า หนังสือและค่าใช้จ่าย ประจำของนักเรียน
ง. ๑๘.๘๘/๕๐.๐๘	ยางส่งออก	-	สินค้านำเข้าจาก
จ. ๒๐.๕๐/๕๓.๕๔	สินค้าออกอื่น ๆ บริการและเงินทุน	๒๐.๖๘/๕๔.๘๖	ญี่ปุ่น (ยกเว้นการส่ง เข้าของรัฐบาล) สินค้าเข้าอื่น ๆ บริการและเงินทุน

- ก. ผู้ส่งข้าวออกจะต้องส่งมอบรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศแก่ทางการทั้งหมดในอัตราแลกเปลี่ยนทางการ
- ข. ผู้ส่งดีบุกออกจะต้องส่งมอบรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศให้แก่ทางการครึ่งหนึ่งในอัตราแลกเปลี่ยนทางการ

- ค. เป็นอัตราพิเศษสำหรับการค้ากับญี่ปุ่นภายใต้ Open-Account Arrangement (เป็นดอลลาร์สหรัฐฯ เท่านั้น)
- ง. ผู้ส่งออกจะต้องส่งมอบรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศแก่ทางการร้อยละ ๒๐ โดยคิดอัตราแลกเปลี่ยนทางการ
- จ. การเคลื่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดเสรีโดยเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๔

ที่มา : เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๒.